

Maar dan zijt gij met ons niet klaar, want wij willen 1905 absoluut niet. Dat moet verdwijnen.

Welnu — als de Vrijgemaakte kerken met de Christelijk-gereformeerden in dat geval niet klaar komen, hoe zal dan de Synode der niet vrijgemaakte kerken met hen kunnen praten?

Echter is deze verbreding van de basis nog niet voldoende. Daar worden de buitenlandsche kerken bijgehaald, zelfs een kerkelijke internationale in Amerika. Alle werelddelen worden in de zaak betrokken. Is die basis nu niet breed, gansch de aarde omvattend? En hoe lang zullen de ontroerde en nog niet tot een beslissing gekomen kerken wel moeten wachten? Ik zou zeggen: tot St. Juttemis.

Weet gij, zoo zei toen een derde, waaraan dit rapport en het spreken van den rapporteur mij doet denken?

Het lijkt een beetje geleerd en ik vraag daarvoor wel verontschuldiging, maar gij weet allen toch ook wel iets van de evolutieleer van Spencer. Die ziet den ontwikkelingsgang der menschheid aldus: de onbeschaafde oermensch had eerst voor alle werkzaamheden die hij zoo in het leven moest verrichten, maar één instrument, zeg: een ruw steenen mes. Maar allengs maakte hij allerlei andere instrumenten, telkens voor een onderdeel van zijn handelen.

En naarmate nu die instrumenten worden verijnd, en zich richten op een bepaald onderdeel, worden ze meer ondergeschikt voor andere handelingen.

Taine heeft, naar gij weet, deze leer ten grondslag gelegd aan zijn theorie: Le principe des spécialités.

En Macaulay heeft er een handig gebruik van gemaakt, in zijn bekende „Essays“, in een strijd, dien hij had te voeren tegen den jongen Gladstone, toen nog heelemaal bevangen in de Anglikaansche beschouwing omtrent de verhouding van kerk en staat. De verwarring van kerk en overheid, precies zoo, als vele menschen in de gereformeerde synodocratische kerken dat thans doen: de synode is overheid en wij bemoeien ons dus maar niet met de dingen, die in geschil zijn. Wij gehoorzamen en hebben dan onze rust.

Macaulay leidde nu uit Spencers verdeling van den arbeid de ongeschiktheid af van den staat om zich met de kerk te bemoeien, en hoezeer hij, een echte liberaal, zelve de dingen niet zuiver zag, inzake deze kwestie stond hij dichter bij de waarheid dan Gladstone in zijn jeugd.

Gebeurt er nu met dat rapport niet hetzelfde?

Het kent één bepaald instrument tot herstel der eenheid en tot keering van verdere scheuring. Maar hoe meer dit in die richting verijnd wordt, des te minder wordt het geschikt om over iets anders te handelen, en dat nog wel over de oorzaak van alle geschil en omtrent de schuldfrage.

Dat is zeer ernstig — deze verdeling van den arbeid over verschillende commissies.

Maar, zoo viel nu een vierde in, dan kunnen zij, die zeggen te wachten op wat deze synode zal doen, toch weinig bevredigd zich gevoelen.

Zij hebben met een ongerust hart geroepen: doe recht...

Maar daarop bestaat nu weinig kans.

Als zij blijven roepen en niet kiezen, moet ik tot de conclusie komen, dat zij al blij zijn met een voorwendsel, om hun traagheid en hun niet-willen-vrijmaken van hetgeen door de synoden geschiedde, daarmee te bedekken.

Want als zij werkelijk hebben gemeend, wat zij zeiden, dan zullen zij nu tot een beslissing moeten komen. Het wachten en wachten wordt dan waarlijk zonde.

Wij moeten zekerlijk allen bidden om herstel van de eenheid, die gebroken werd, maar wel begrijpen, dat die eenheid niet het voornaamste is. Dat schijnt mij de grootste fout te zijn van dit rapport, dat het de klacht over de gebroken eenheid op den voorgrond stelt en daarin den nood der kerken ziet. Dat is naar de schrift niet juist.

Want niet de eenheid, doch de gehoorzaamheid moet op den voorgrond staan. En als wij gehoorzaam wandelen aan het Woord van God, zullen wij vooral in deze wereld van groote verwarring, van wisseling der normen omtrent goed en kwaad, van aanbidding van den mensch, die nu weer alles kan, allerwege tot een breuk moeten komen.

Dan gaat allerwege een eenheid weg, die er niet zijn mag.

Wij twisten nu menigmaal over de vraag: wie scheurde, wie begon. Het schijnt mij toe, dat die vraag van weinig nut is. Evenmin als op het schoolplein, of in de volkerenwereld bij een oorlog, worden wij het daarover toch eens. Het doet er ook niet toe.

Voor ons, die verantwoordelijk zijn voor God, is de groote vraag: waar staat gij als de scheur er is? Staat gij aan den goeden of aan den verkeerden kant?

Staat gij, waar uw Koning en Heere wil, dat gij zult staan, of hebt gij gekozen voor menschelijke

wijsheid en menschelijke vinding en menschen dwang?

Daar gaat het om in ons leven. Het leven ook van vandaag.

Op allerlei gebied. In allerlei probleem — dat modewoord van heden.

Want als het ongeloof of als onze ongehoorzaamheid de dingen aanraakt, worden zij allemaal tot problemen.

En soms raken zij daardoor heelemaal weg uit ons gezicht.

Wij kwamen zoo in dit gesprek tot een zeer teleurstellend resultaat. Ik raak natuurlijk niet aan de bedoelingen.

Als men mij vraagt: maar moet gij de goede trouw van de stellers van dat rapport niet aanvaarden? Moet gij niet aannemen dat zij waarlijk het goede bedoelen? Dan antwoord ik: natuurlijk. Maar dat moest er dan ook nog bijkomen, dat men het niet goed bedoelde, dat men niet te goeder trouw was. Dan was alle onderhoud van te voren immers uitgesloten.

Heel dat beroep op de goede bedoelingen verwacht altijd de kwestie. Onze ministers, Schermerhorn en Logeman en de heer Van Mook bedoelen het ook goed. Maar zij zijn, naar onze meening verblind. Zij zien de dingen niet goed.

En zoo is het ook met de stellers van dit rapport. Zij zien de dingen niet goed. En als men met hen praten wil, moet dat allereerst worden beseft en bewezen. Opdat het rechte gezicht weer terugkomt. En eerst dan, dan.....

Maar mijn verhaal is ten einde.

Ontvang de hartelijke groeten en heilbode van

Uw toegenegen

MARNIX.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

PARTIJORGANISATIE.

Nu allerwege gewerkt wordt aan den wederopbouw van de partijorganisaties, zoowel in onzen kring als daarbuiten, is het goed ons rekenschap te geven van de beteekenis der organisatie. Steeds sta ons goed voor oogen dat de organisatie niet no. één is. De organisatie in één partijverband is te danken aan een gemeenschappelijk aangehangen en verdedigd beginsel. Dat beginsel is no. één. Dat beginsel brengt ons bij elkaar, doet ons elkaar zoeken en doet ons, om in het staatkundig leven bij verkiezingen enz. daadwerkelijk invloed te kunnen oefenen en ons beginsel tot praktische gelding, te kunnen brengen in raden en staten, komen tot partijorganisatie. Dat is in den modernen tijd de weg waarlangs het politieke leven des volks zich beweegt, de manier waarop de volksinvloed, die behoort bij het parlementaire stelsel, concreet merkbaar wordt. Niet, dat daarmee alles van den volksinvloed is gezegd. Die volksinvloed is er ook b.v. in de pers waarin ontwerpen van wet worden besproken en eventueel becommenteerd. En nog wel op andere manieren kan de volksinvloed blijken. Wie den volksinvloed beperkt tot het partijleven met daaraan nauw verbonden verkiezingen voor de Kamer zonder welke medewerking geen wet wordt tot stand gebracht, die ziet de dingen te eng. Het leven is breder. Er is ook al volksinvloed op het regeringsbeleid inzake het onderwijs, daarin dat ge uw kinderen stuurt naar de christelijke school. En een regeringskabinet handelt niet verstandig wanneer het aan dergelijken volksinvloed geen aandacht besteedt.

Maar het is toch een feit dat vooral door de partijorganisatie, waarin het belijden en verdedigen en uitdragen van bepaalde politieke beginselen is geconcentreerd, de volksinvloed op het regeringsbeleid zich doet gelden.

De wortel der organisatie, de bron van haar leven, is haar beginsel. Door dat beginsel wordt zij in leven geroepen, en door dat beginsel alleen kan zij waarlijk in leven blijven. En zij is ten doode opgeschreven, wanneer zij nog wel als organisatie blijft voortbestaan, maar haar beginsel heeft losgelaten.

Dat gevaar is er steeds in alle partij- en organisatielevens. Ik denk b.v. aan de kerk. In het kerkelijk leven is het mogelijk dat het organisatieleven alles wordt, met achterstelling van het levensprincipe der kerk. We hebben dat in de laatste jaren gezien. Het kerkverband verrees zulk en nadruk, de kerkelijke organisatie in classes, particuliere en generale synodes verrees zulk een klemtoon, dat het waarachtig fundament der kerk, de eenigheid des waren geloofs, waarop ook het kerkverband gegrondvest dient te zijn, werd ondermijnd en afgebroken, en in samenhang daarmee de vrijheid der plaatselijke kerk werd te niet gedaan. Het is zoo geworden in de (nu synodocratische) Gereformeerde Kerken, dat velerlei leer en practijk, die vroeger stellig sterke tegenspraak zou hebben ont-

moet — en dat niet alleen van de zijde van hen, die thans behooren bij een naar art. 31 K.O. vrijgemaakte en dat artikel onderhoudende kerk — niet slechts wordt geduld maar met instemming wordt begroet, mits maar aan het kerkverband wordt vastgehouden, mits de kerkelijke organisatie maar wordt erkend. Dat staat nu bovenaan. En het beginsel waaruit het kerkverband wordt geboren en waardoor het kerkverband wordt gedragen, de eenigheid des waren geloofs, staat op den achtergrond.

Zulk een verheerlijking van de organisatie boven het beginsel, dat de organisatie verwekt en baart en onderhoudt, kan zich ook voordoen in het politieke partijleven.

Prof. Mr D. P. D. Fabius wees reeds in 1908 op dat gevaar. Hij schrijft in „Staatkundige Gedachten“ met als ondertitel „Twee brieven van Dr A. Kuyper besproken“ blz. 108 vv: „Voor iedere partij is eene goede organisatie van groot belang. Zonder organisatie kan eene partij niet bestaan.....

Echter mag nooit uit het oog verloren worden, dat voor eene partij de organisatie niet het eenige is, zelfs het voornaamste niet. De organisatie moet het beginsel dienen, dat de eigenlijke grondslag der partij is.....

Eene organisatie, schoon op zichzelf goed, wordt echter tot wezenlijk gevaar voor eene partij, als daarop eenzijdig gewicht wordt gelegd; het belang, de kracht, de macht der organisatie schier alles wordt, en voor de zuiverheid der beginselen de liefde afneemt.

Dat zich nimmer verschijnselen openbaren, welke ook voor de antirevolutionaire partij uit dit oogpunt eenigszins bedenkelijk zijn, zoude ik niet durven zeggen. Het moet de aandacht trekken, dat sommigen, althans in het openbaar, telkens spreken van de georganiseerde antirevolutionaire partij; op het nieuwe toevoegsel zoozeer den nadruk schijnen te leggen, dat het schier is, alsof in dat woord meer nog dan in het volgende de verklaring van hunne geestdrift gezocht moet worden. Voor de organisatie komen zij op; voor het belang der organisatie; de discipline moet gehandhaafd worden...

Ja, telkens loopt een verschil van inzicht over den eisch van het beginsel voor de practijk, dat kalme bespreking niet zoude uitsluiten, maar, omgekeerd, eischen, gevaar tot een kwestie van partijorganisatie gemaakt te worden; beschouwd te worden als iets dat de organisatie aan het wankelen brengt; en gerekend te worden tot een geding over het leiderschap in de partij. Bepaaldelijk als men in sommige punten eene meening omhelst en bepleit, afwijkende van wat in de Standaard gezegd wordt, zijn enkelen erop uit daarin critiek op de leiding der partij te zien, een ondermijnen van des leiders positie en van de gansche organisatie. Het is alsof bijna elke gedachtenwisseling de partijorganisatie min of meer op losse schroeven stelt; alsof de eenheid niet door onderlinge bespreking gezocht moet worden, maar deze eigenlijk verbiedt. Het lijkt soms, als jagen sommigen bovenal er naar om maar een „partijgevoelen“ te hebben, dat krachtens eisch der organisatie voor ieder, die mee wil doen, bindend gezegd heeft.

Het is duidelijk dat Fabius bij dat verschil in inzicht niet het oog heeft op de fundamentele beginselen der a.r. partij. Daarin is juist de partijeendheid gegrond. Hij heeft het oog op afgeleide toepassingen van die beginselen. En daarover moet volgens sommigen zoo schrijft hij, ook al eenheid bestaan, en wie afwijkt van hun gevoelen, ondermijnt het partijleven en tast de leiding aan.

Merkwaardig!! Fabius had in het partijverband precies denzelfden strijd te strijden, dien Schilder e.a. gestreden hebben in het kerkverband. Ook daar was het zoo dat sommigen niet slechts wilden een eenheid op grond van de drie Formulieren, zij wilden ook eenheid in afgeleide theologische vraagstukken, en wie afweek van hun gevoelen tastte het kerkverband aan en miskende het gezag van de leiding (de synode!!).

De geheele passage, die ik heb geciteerd, kunt ge met enkele noodige veranderingen toepassen op den kerkstrijd van de laatste jaren.

Gewaarschuwd door Fabius en staande in de realiteit van een kerkelijk leven dat uiteengereten is vanwege een onjuiste waardeering van het kerkverband (de organisatie) en het gezag in dat kerkverband (de leiding), zullen we bij den wederopbouw van het politieke partijleven waakzaam zijn. Alle organen in de organisatie moeten hun eigen juiste plaats hebben. Daar moet leiding zijn, natuurlijk. Niemand die het zal ontkennen. Maar de zelfstandigheid der plaatselijke kievereenigingen worde met kracht gehandhaafd.

Toen ik, eenigen tijd na de bevrijding, een vergadering van de a.r. kievereeniging bijwoonde, heb ik mij grootelijks verbaasd, dat het agendum voor die vergadering was toegezonden door het centraal comité. Dat is betrekkelijk een kleinigheid. En toch moeten we ook in kleinigheden voorzichtig zijn. Ik heb er niets op tegen dat een partijleiding

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-

de aandac
de vanzel
een agend
Ook in
is er geve
zelfstandi
van de as
heb toch
van het
geest moe
nisatie ee
achtig pa
gang gedo
Sappeme-